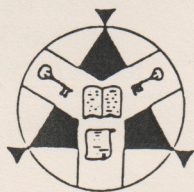

De Berse

JAARGANG 26 2016

NUMMER 1

Heemkundekring

"Den Beerschen Aard"

OOST-, WEST- EN MIDDELBEERS

Inhoud

1. Redactie
2. Verslag ALV 2016
4. Werkgroepen
5. Jan Verhagen misdienaar
7. Erezuil 1837 Westelbeers
12. Werk in uitvoering I Westelbeers
14. Wie zijn dit ?
15. Denkend aan Beers
17. Strijkster
20. Werk in uitvoering II

De Berse

Jaargang 26, nummer 1, 2016

Uitgave van Heemkundekring Den Beerschen Aard
Verschijnt 2x per jaar
Contributie € 25,00 per jaar
Bankrekening NL 05 RABO 013.38.92.751
www.denbeerschenaard.nl

Bestuur Heemkundekring Den Beerschen Aard

Voorzitter:

Bert van Essen
Hoogdijk 4,
5091 CH Middelbeers
06-54.90.07.07

Penningmeester:

Kees de Jong
Pompenmaker 51,
5091 EW Middelbeers
013-514.16.95

Secretaris:

Marie-Louise Boxelaar
Kuikseindseweg 10
5091 TD Middelbeers
013-514.33.73
secretariaart@denbeerschenaard.nl

Leden:

Jan Hems
Ella Mijs
Kees de Kroon

Redactie De Berse

Guus Staps
Wagenmaker 38
5091 EV Middelbeers
013-514.16.63
redactie@denbeerschenaard.nl

Redactie-leden:

Marie-Louise Boxelaar
Kuikseindseweg 10
5091 TD Middelbeers
013-514.33.73

Jos van Gils
Raadhuisstraat 229
5683 GE Best
0499-372572

Jan van Vroenhoven
Hoogdijk 9
5091 CE Middelbeers
013-514.13.88

Verslag van de Algemene Ledenvergadering 25 januari 2016.

Locatie: ontmoetingscentrum Doornboomstraat in Middelbeers.

Aanwezig 51 personen. Afwezig met bericht:

Nelleke van de Wetering, Corrie en Jan van Riel, Mark Timmermans, Jan en Det Dijkmans en Jan Smulders die alle leden hartelijk laat groeten.

- 1) De voorzitter heet alle leden vriendelijk welkom, speciaal de aanwezige ereleden.
- 2) Ter herdenking aan de in 2015 overleden leden wordt een minuut stilte gevraagd.
- 3) De notulen van 9 februari 2015 zijn akkoord bevonden en vastgesteld. De voorzitter dankt de secretaris.
- 4) Mededelingen door de voorzitter:
  - a) de voorzitter licht de vernieuwde website toe. Alle werkgroepen zijn via de website te bereiken. Ook vindt u de data van alle activiteiten in 2016. De site is nog niet af, we werken aan het publiceren van foto's. De aanwezige leden gaan, desgevraagd, akkoord met publicatie, ook wanneer zij herkenbaar in beeld zijn.
  - b) digitaliseren: om duurzaamheid te garanderen en het archief toegankelijk te laten zijn voor leden en andere geïnteresseerden dient het archief gedigitaliseerd te worden (in een hoge resolutie) en opgeslagen in "de Cloud". Brabants Heem biedt de mogelijkheid. Er is behoefte aan iemand die hier ervaring mee heeft en samen met de archiefgroep dit project wil opstarten. Via de site kunt u contact opnemen met deze werkgroep.
  - c) Beers Gebuurt: op 10 januari 2016 is een impressie gegeven van De Beerzen 50 jaar geleden en Nu. Het plan is nu om een DVD van het beschikbare foto- en filmmateriaal te maken. Bent u in het bezit van uniek film- of fotomateriaal dan zou de heemkundekring dat graag willen lenen en kopiëren. Graag melden bij Marie Louise, via de site of via telefoonnummer 013-5143373.
  - d) Op 13, 14, 20 en 21 februari 2016 nemen we deel aan Creatief Beers in Het Oude Kerkje. De openingstijden zijn op zaterdagen tussen 13.00 uur en 17.00 uur en op de zondagen tussen 11.00 uur en 17.00 uur. Wij vragen leden die enkele uren de heemkundekring willen vertegenwoordigen. Graag melden bij Marie Louise.
  - e) culturele reis: het bestuur zou graag een reisplan voor die dag aanbieden maar vraagt aan de aanwezigen of een financiële bijdrage, dat was € 60,00 in 2015, te hoog is. Gevraagd wordt deze vraag via een enquête per mail aan de leden te stellen.
- 5) Financieel verslag 2015: het verslag ligt ter inzage in de zaal. Kees de Jong neemt het verslag met de aanwezigen door. De contributie blijft ook in 2016 € 25,00 (per gezin). Een van de leden stelt een vraag over de bijdrage van de gemeente Oirschot aan het monument voor oud burgemeester Jan Smulders, Jan Aerts legt het uit. Verder geen vragen, het financieel verslag is hierbij vastgesteld. Kascommissie: Corrie Donkers en José Verhagen hebben de financiële stukken gecontroleerd en keurig in orde bevonden. De voorzitter bedankt Kees en de beide dames. Corrie Donkers is aftredend. De kascommissie voor 2016 wordt gevormd door Jos van Es en José Verhagen.

- 6) Het jaar- en activiteitenoverzicht ligt ter inzage in de zaal. De leden hebben geen opmerkingen. Het verslag is hierbij vastgesteld.
- 7) Bestuurswisseling: Guus Staps is afgetreden en niet herkiesbaar.
 Penningmeester: Kees de Jong treedt in 2017 tijdens de jaarvergadering 2016 af. Een opvolger wordt gezocht, wij zouden het zeer op prijs stellen wanneer kandidaten zich melden bij het bestuur
 Jan Hems en Kees de Kroon zijn aftredend en herkiesbaar.
 De aanwezige leden stemmen in met een verlenging van 3 jaren voor beide heren, daarmee zijn zij herkozen. Opmerking van Ad Aerts: deze aankondiging had via de agenda tevoren bekend gemaakt moeten worden zodat leden zich beschikbaar hadden kunnen stellen.
 Voorzitter: De opmerking van Ad is juist en we hebben verzuimd dit bekend te maken, waarvoor onze excuses.
- 8) Rondvraag:
 A) De heer Thijssen: heeft verschillende opmerkingen:
 a. over de wijziging in datum van de ALV,
 b. over het feit dat geen redactieleden genoemd worden in de laatste 2 nieuwsbrieven,
 c. over de taal- en spellingsfouten.
 d. hij adviseert om de activiteiten in de agenda van "Huis aan Huis" te publiceren.
 Reactie voorzitter:
 a. de datum voor ALV is verschoven omdat op 01-02-2016 het ontmoetingscentrum bezet was, dit is diverse keren bekend gemaakt.
 b. de nieuwsbrief is een snelle communicatievorm, fouten dienen vermeden te worden maar komen helaas voor.
 In het vervolg wordt de nieuwsbrief zorgvuldig bekeken vóór verzending.
 c. wat betreft publiceren: de openbare lezingen werden en worden altijd gepubliceerd in beide dagbladen (ED en BD), in Het Weekjournaal en Huis aan Huis. Opnemen in de agenda van Huis aan Huis is een goede suggestie en wordt meegenomen.
 B) Ria Nouwens: stelt de vraag of er geen oneven aantal bestuursleden behoren te zijn?
 Antwoord voorzitter: volgens de statuten 5 tot 9 personen.
 Verder geen vragen.
- 9) De voorzitter dankt alle aanwezigen en sluit om 20.45 uur deze vergadering. Hij kondigt de lezing XXL gezinnen aan, geeft het woord aan Ad Rooms en wenst de leden een mooie lezing toe.

De werkgroepen van de Heemkundekring "Den Beerschen Aard".

WERKGROEP "LAND"

Deze werkgroep is energiek bezig om gegevens te achterhalen van het onroerend goed dat in de Beerzen is maar vooral ook was.

Van percelen en kavels probeert zij het gebruik en de naam (veldnaam) te achterhalen. Dit geldt ook voor gebouwen, die soms een eigen naam hadden.

Ook zal de werkgroep vragen van 'derden' over deze facetten uit het verleden zo uitgebreid mogelijk proberen te beantwoorden. Dit doel probeert zij te bereiken door interviews , maar ook vooral door de archieven van het rijk, provincie en gemeenten en o.a. de Erfgoedkaart te raadplegen.

De werkgroep bestaat uit: Peter van Gerven, Jan Hems, Harrie en Wil Schilders.

Contactpersoon is: Peter van Gerven via www.Land@denbeerschenaard.nl

De werkgroep "Land" op een donderdagochtend op de Schelft

WERKGROEP ARCHIVERING EN BEHEER

Schatten uit het Beers verleden vinden een goed onderkomen bij de Heemkundekring 'Den Beerschen Aard' op de 'De Schelft' die een veilig tehuis is voor alle schenkingen die we ontvangen, en voor de vondsten en kleinoden die worden aangedragen.

Alle oude akten en andere waardevolle papieren, oude gebruiksvoorwerpen en gereedschappen, bid- en devotieprentjes en andere devotionalia , ansichten en portretten, video- en geluidsbanden, enzovoort, worden door ons zorgvuldig bewaard.

Elke woensdagmiddag zet een aantal enthousiaste vrijwilligers zich in, om het een en ander te archiveren, te digitaliseren, op te bergen en te beheren en vervolgens toegankelijk te maken voor alle belangstellenden.

Contact: via www.archivering@denbeerschenaard.nl

WERKGROEP CULTUUR HISTORISCHE INVENTARISATIE (CHI)

Het doel van deze werkgroep is om de karakteristieke en beeldbepalende panden, dorpsgezichten, wegen en groenstroken te inventariseren, te beschrijven en te fotograferen, en daarvan een overzicht op te stellen.

Daarbij is haar intentie het kunst en cultuur-historisch erfgoed van de Beerzen te behouden en te behoeden voor verval of afbraak.

De werkgroep bestaat uit: Piet Aarts, Ad en Jan Aerts, Peter Deenen, Jos van Gils, Jan van Riel, Guus Staps en Jan van Vroenhoven.

Contactpersoon is: Jan Aerts www.CHI@denbeerschenaard.nl

Mijn herinneringen aan de tijd als misdienaar

Met het verval van de Rooms katholieken kerken leek het tijd om het vrijwilligerswerk van de misdienaar, toch een belangrijke taak in de dienst, aan het woord te laten. Jan Verhagen, geboren 28 november 1938 te Oostelbeers, is iemand die het van zijn jongste tijd heeft meegemaakt, laten we aan het woord:

Na dat ik in de eerste klas mijn 1^e communie gedaan had werd ik gevraagd om misdienaar te worden.

Natuurlijk wist ik wel wat een misdienaar was, maar wat het

precies inhield kon ik alleen maar raden. Ik moest van thuis uit al elke ochtend naar de Heilige mis en daar zag ik dan al twee misdienaars bezig. Dat ik elke ochtend naar de H.Mis moest was niets bijzonders, het was bijna een verplichting die alle jongens en meisjes van de lagere school ten deel viel.

Niet alle jongens kwamen in aanmerking om misdienaar te worden, je moest niet ver van de kerk af wonen. Dat had te maken met het feit dat je vroeg naar de kerk moest om de H.Mis van 7.00 uur te dienen en je moest een kwartier voor aanvang aanwezig zijn. In de winter was het geen pretje als het nog koud en donker was. Daarbij moet je ook bedenken dat niet iedereen een fiets had, dus moest er gelopen worden waardoor de jongens die op de hei woonden, te ver van de kerk, enkel op zondag de H.Mis en het lof mochten doen. Wij woonden zo'n 500mtr. van de Oostelbeerse H. Andreas en H. Antonius van Padua kerk af en waren dus de geschikte kandidaat voor de diensten op de werkdagen. Voordat je een echte misdienaar werd moest je natuurlijk wel eerst de Latijnse gebeden uit je hoofd leren. Dat viel niet mee, we begrepen helemaal niet wat we zeiden maar dat hoefde ook niet, als je ze maar op het juiste moment luid

en duidelijk liet horen, was de pastoor tevreden.

We kregen Latijnse les van pastoor van de Sande en van tante Marie.

Behalve het uitspreken van de tekst moesten er ook enkele handelingen verricht worden, bijvoorbeeld het inschenken van water en wijn, de bel bedienen bij de consecratie en het wierookvat vullen met wierookkorrels.

Voor de dienst kregen we een lange zwarte jas aan met heel veel knoopjes waarover een witte superplie. Op feestdagen kregen we een rode kraag om. In de pastorie mochten wij niet veel doen alles werd gedaan door de pastoor zelf, dus was het maar tegen de muur hangen tot hij klaar was.

Behalve de afstand tussen je woonhuis en het "werkterrein" was je instelling van belang om misdienaar te kunnen worden. Je moest namelijk van onbesproken gedrag zijn. Nu zei dat ook weer niet zo veel, want dat was in die tijd zo goed als iedereen. Er waren jongens die op de woensdagmiddag "priestertje" speelden met een in elkaar getimmerd provisorisch altaar op de stal of het schoor, waarbij pepermuntjes diende als hostie. Misschien koesterden ze de droom om later een echte priester of pastoor te worden. Maar na de 6^e klas was die droom allang vervlogen en werd er iets anders van je verwacht. Voor zover ik me herinner is er niemand naar het seminarie gegaan, het is nogal wat om op zo'n jonge leeftijd die keuze voor het leven te maken.

We leerden ook bij de H.Mis hoeveel wijn je in de kelk van de pastoor moest gieten en hoe weinig water erbij moest. De pastoor ging, bij het water inschenken, met zijn kelk steeds hoger dat je als klein manneke er niet meer bij kon en wel moest stoppen. Wij vroegen ons echter af wat de pastoor zo lekker aan de wijn vond, toen wij er van proefden was deze vies.

Het misdienaarschap bracht ook vele voordelen met zich mee. In de zomer was er altijd een misdienaarsreisje op de fiets naar een speeltuin, waar we konden spelen en limonade kregen. Het laatste jaar dat ik misdienaar was zijn we naar de dierentuin aan de Bredaseweg in Tilburg geweest, wat in die tijd een hele belevenis was.

Ook belangrijk was, dat je soms tijdens de les op school weg mocht om te dienen bij een huwelijks- of uitvaartmis. Lekker "vrij" terwijl anderen gewoon op school moesten blijven. Met jalouse blik werden we dan nagekeken.

Dienen bij een huwelijksmis was trouwens een leuke aangelegenheid. Je maakte alles van dicht bij mee. Het bruidspaar zat vaak zenuwachtig op twee bidstoeltjes op het priesterkoor. Dit was het gedeelte vooraan in de kerk, waar het altaar stond en dat door de communiebanken van de rest van de kerk was afgescheiden. Een van de misdienaars reikte op een zilveren schaal

de twee trouwringen aan als even daarvoor 't ja-woord had geklonken.

Een van de hoogtepunten in het kerkelijk jaar was de sacramentsdag, de tweede donderdag na Pinksteren. Dat was voor iedereen een vrije dag, en trok de sacramentsprocessie door het dorp. Hierbij werd de Heilige hostie in een monstrans door de pastoor rondgedragen met ons als misdienaar ervoor met wierookvat, flambouwen en kruis op een lange stok en tiental bruidjes. Bij de rondgang werd er gebeden en gezongen.

Ook werd er een processie gehouden op de dag van de vier ijsheiligen voor de "Vruchten der aarde". We liepen met kwast en wijwatervat naar de "Driehoek" waar de zaden en het land werden gezegend voor een vruchtbare oogst. Ik heb bij een processie wel eens de wijwaterremmer laten vallen wat op een uitbrander van de pastoor kwam te staan en me een rood hoofd bezorgde.

Na de 6^e klas ben ik gestopt en niet doorgegaan als "grote" misdienaar. In 1977 ben ik weer begonnen als acoliet in de St. Willibrorduskerk in Middelbeers, tevens met het opleiden van jongens en nu ook meisjes tot misdienaar. Helaas houden ze het hooguit 2 jaar vol en haken dan af. De laatste jaren, sinds dat we geen vaste pastoor meer hebben, regelen we, onderling met Jurgen Constance, Wim Rijnen, Piet Hems en Jantje Roefs, de diensten als acoliet.

Jan tijdens een dienst

Erezuil kolonel Coenraad van Valkenburg te Westelbeers 1837

Kolonel Coenraad van Valkenburg

In Westelbeers, vlak bij het Mariakapelletje uit 1637, hadden de Groningse Jagers een monumentje opgericht. Het was een erezuil voor hun Commandant die op 11 augustus 1831 bij Boutersem (B) was gesneuveld. Vanuit hun slaapschuur en schildwachthuisje hadden ze er goed zicht op. Aan de ene zijde van het bouwwerkje stond 'memento mori' en aan de andere kant waarschijnlijk zijn naam: Coenraad Van Valkenburg

Coenraad van Valkenburg

Het militaire leven zat hem in het bloed. Zijn vader was Hermanus Van Valkenburg, die 1^e Luitenant was van het 4^e Bataljon Jagers. Hij had vier zonen, waarvan er drie hun beroep vonden in het leger.

Militaire loopbaan

Coenraad diende van 1799 tot 1810 bij de Hollandse Armee. In 1810 was hij luitenant van het 3^e Regiment Holland-

se Jagers. In november 1813 werd hij aangesteld als Luitenant-kolonel van de eerste cohorte van de Nationale Garde. In die functie onderscheidde hij zich in de winter van 1813/1814 bij het beleg en ontzet van Delfzijl. Na de nederlagen van Napoleon waren alle Franse troepen uit Nederland vertrokken. Alleen Delfzijl was nog Frans. Want het Franse garnizoen onder bevel van Kolonel Pierre Maufroy, weigerde de wapens neer te leggen. De stad werd daarop ingesloten door de troepen van de nieuwe koning Willem I. Kolonel Marcus Busch had het commando. Coenraad van Valkenburg was plaatsvervangend commandant.

Nadat Busch in februari 1814 geweigerd had een bevel van de Generaal-majoor uit te voeren, werd hij buiten functie gesteld. Daarna werd Coenraad van Valkenburg, een aanzienlijk militair met een glanzende carrière, met het commando van de troepen voor Delfzijl belast.

Coenraad van Valkenburg.
 Geboren 27 oktober 1784 te Leiden
 Overleden 11 augustus 1831 te Boutersem (B)
 Zoon van Hermanus van Valkenburg en Catharina Hartoghs
 Coenraad trouwde op 18 oktober 1810 in Groningen op 26-jarige leeftijd met Copia Johanna van Bolhuis, die op 3 januari 1821 stierf.
 Hij trouwde vier maanden later op 15 mei 1821 met Susanna Boelina Viëtor.
 Na zeven jaar scheidde hij van haar op 30 december 1828.
 Uit beide huwelijken had hij een dochter.
 Catharina Wilhelmina, geboren 14 november 1811 in Groningen, en Clazina, geboren 25 maart 1822 in Groningen.

In mei 1814 staakte de Franse bezetting de strijd. Van Valkenburg werd voor zijn uitmuntend werk bij deze actie in 1819 benoemd tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw. Hij was daar bijzonder trots op. Daarom heeft hij later op zijn portret, dat al in 1814 was vervaardigd, de versierselen laten bijschilderen.

Coenraad van Valkenburg verliet tijdelijk de dienst. In 1815 was Van Valkenburg ontvanger van de Directe Belastingen van Zuidhorn en Oldekerk. Hij nam in 1823 ontslag en aanvaardde 1826 eenzelfde functie in Winsum.

Tiendaagse Veldtocht

In 1830 brak in de Belgische provincies de opstand uit. Willem I deed 5 oktober een oproep aan het Nederlandse volk om de wapens op te nemen tegen de opstandelingen. Na die oproep van de Koning had de toen 46-jarige Van Valkenburg de koning aangeboden een Korps op te richten van vrijwilligers uit de provincie Groningen om daarmee te helpen de Belgen tot de orde te roepen. Al snel had hij een enthousiaste groep geformeerd die werd ingedeeld bij de 3^e Divisie, 2^e Brigade. Op 3 april 1831 vertrok dit Korps Vrijwillige Groningse jagers uit de stad Groningen om naar 's-Hertogenbosch te marcheren, waar ze op 12 april aankwamen. Van hieruit gingen men op Eindhoven aan.

Op 26 juli 1831 inspecteerde koning Willem I, met zijn twee zonen en een

aanzienlijk gevolg, de troepen. Op de Woenselse heide waren ongeveer 10.000 man bij elkaar gekomen. Het Korps Jagers van Groningen werd vooral opgemerkt. Hun commandant, Coenraad van Valkenburg verklaarde bij deze gelegenheid aan de Koning, dat de Groningse Jagers *"slechts op den wenk van Z.M. wachtten om op eene eervolle wijze aan hunne bestemming te mogen voldoen."* Van Valkenburg werd vereerd met *"eene toegenegenen handdruk van Z.K.H. den prins van Oranje."*

De Vrijwillige Groningse Jagers nemen vervolgens deel aan de Tiendaagse Veldtocht.

Ze vertrekken uit Kasteren waar zij gelegerd waren en zij overschrijden, 120 man sterk, bij Postel de Belgische grens. Samen met de Leidse en Utrechtse Jagers bereiken ze Mol en Kwaadmechelen. Tijdens de gevechten bij Kermt blijven zij op hun observatiepost te Steevoort.

Op 8 augustus 1831 sluiten zij zich aan bij de hoofdmacht, en trekken op om Kuringen te bezetten, waar zij voor het eerst de vijand ontmoeten. Met de twee prinsen aan het hoofd zijn zij daarna Hasselt binnengetrokken.

De volgende dag schrijft Van Valkenburg zijn laatste brief aan zijn moeder. Met enige trots vermeldt hij daarin: *"De beide prinsen waren zeer vriendelijk tegen mij en bijzonder de Prins van Oranje, die mij zeer vertrouwelijk bij den arm vatte met de vraag; Hoe gaat het Valkenburg?"*

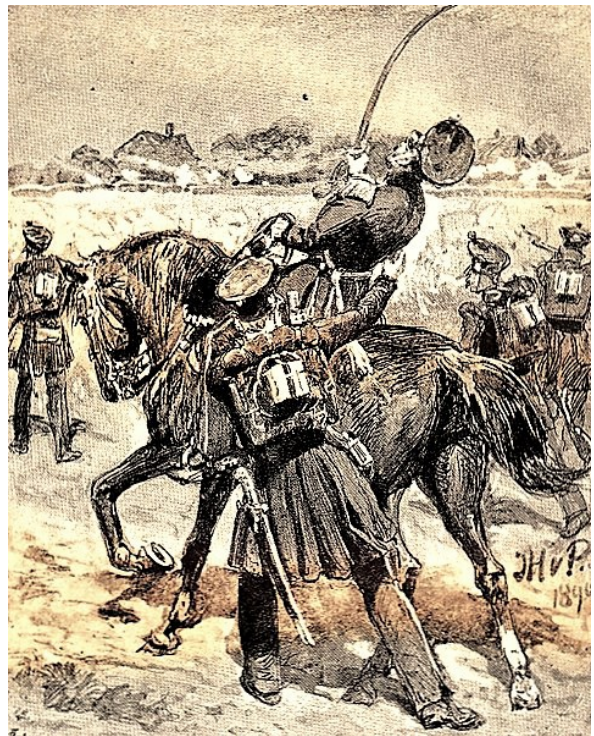
Twee dagen voor zijn dood, schreef Coenraad van Valkenburg zijn laatste woorden aan zijn 71-jarige moeder in Utrecht: *"Zie daar Moedertje, dit tot uwe geruststelling, zodra er weer iets van belang voorvald, zal ik u schrijven"*. En nog een groet voor zijn dochters. Die 19 en 9 jaar oud zijn: *"Dag lieve Cato. Ik omhelze U in mijn gedachten. Kust mijn lieve Siene hartelijk voor mij"*.

Hij kwam niet terug

Op 11 augustus 1831 gaan de Groningse Jagers op weg naar Leuven, via Kontich en Rosbeek, en vandaar naar Boutersem. Daar treft hen het noodlot als hun geliefde leider, Coenraad van Valkenburg, hen voorgaat in de strijd en het dorp Boutersem binnen rijdt. Bij de eerste huizen al wordt hij door Belgische kogels geveld. En volgens sommigen zou hij daarna nog wreed zijn mishandeld.

In 'Het Leidsche Jagerkorps' van B.W.Wttewaall van Wickenburgh (1881), lezen we:

"Het was omstreeks vijf uur. Van dit dorp zagen wij voor ons eene aaneengeschakelde rij huizen, waarachter

Coenraad van Valkenburg wordt dodelijk getroffen.

tuinen. Van de voorste huizen rechts en links van den grooten weg, waren de tuinen met dichte heggen omringd. Bij het eerste huis rechts, kwam een land- of zijweg op den steenweg uit. Het terrein vóór het dorp was golvend, hier en daar met eenig hout om de akkers en ook met eenige opgaande bomen, terwijl rechts in de verte zich een dicht opgaand bosch vertoonde.

Op ongeveer 2 à 3 honderd passen afstand van de eerste huizen werd stelling genomen. De Noord Hollandse en Groningse Jagers onder Kolonel van Valkenburg links van de weg. Toen kwam het bericht dat de vijand nabij was en al spoedig viel het eerste schot. De Belgen kwamen met kracht opzetten en vuurden langs hun gehele linie aan beide zijden van den steenweg. Aan de andere kant van de weg werd het vuur met de meeste kracht beantwoord".

"Wij zagen toen de dapperen Kolonel Valkenburg zich op den steenweg begeven en het dorp inrijden, maar hij kwam niet terug; reeds bij de eerste huizen sneuvelde hij".

P.H.Craandijk schrijft over zijn dood in 'De vrijwillige Jagerkorpsen 1830-1831'

(Tijdschrift 'Eigen Haard') :

"Minder gelukkig was de luitenant-Kolonel van Valkenburg, ook deze geeft steeds het voorbeeld van kalmen moed, ook hij is steeds bij de vorsten. Helaas, dit offer werd dien dag geëischt; twee kogels troffen hem bijna gelijktijdig, één in den hals, één in de dij; het vaderland verloor een dapper, verdienstelijk officier, zijn corps een bemind chef."

Bij Johannes Hardemann lezen we: (zie onder andere Berse, jrg 21, nr 1)

"Genoemde Kolonel, die geen vrees kende of gevaren zag, begaf zich volgens zeggen dezer jagers, te ver voor de kolonne, daar zijn pligt hem niet riep, uit. Eenige Belgen die zich in en achter een aldaar aanwezig huis verborgen hadden, brandden nu ineens op hem los. Den Colonel trof een schot in het hoofd, dien ten gevolge hij van zijn paard viel, en werd ten prooi van den ontaarden vijand."

De opperbevelhebber van het leger, Prins Willem van Oranje, meldt over deze gebeurtenis op 11 augustus 1831 aan de Koning:

"In het dorp Boutersem is de voorhoede met den vijand handgemeen geweest. Het gevecht was op zich zelf niet veel beduidend, doch het deed ons het verlies betreuren van den Luitenant-Kolonel Valkenburg, die de Groningsche Jagers kommandeerde. Hij stierf aldaar eenen roemrijken dood." (Ned. Staatscourant, no. 193, 14 Augustus 1831)

Zijn moeder treurt op 20 augustus 1831 in de Opregte Haarlemsche Courant:

"Alleen het denkbeeld dat hij, voor den zaak van regt en eer, den dood der braven stierf, kan eenigsints de smarte leenigen".

Erezuil in Westelbeers

De dag nadat Coen van Valkenburg is gesneuveld, de 12^e augustus, stemt de

Prins van Oranje onder druk van de Fransen, toe in een wapenstilstand. De strijd is voorbij en de 14^e augustus keren de troepen naar Nederland terug. De Groningse Vrijwillige jagers worden ingekwartierd in de Beerzen. Daar blijven ze nog enkele jaren gelegerd, met ongetwijfeld dierbare herinneringen aan hun dappere Luitenant-Kolonel. Begrijpelijk dat zij uit respect voor hem een tijdelijk gedenkteken oprichten bij het Maria-kapelletje.

In 1832 maakt J.L.Kikkert een tekening van het 'Kamp Oirschot', met een paar afbeeldingen, waaronder "Gezicht op eene Eerzuil opgericht door de vrijw. Jagers bij het dorp Westerbeers, ter herinnering aan hunnen gesneuvelden Kolonel Valkenburg". Nadat de Vrijwillige Korpsen op 11 juni 1839 werden opgeheven, is ook dit monument verdwenen. Wel las baron van Boecop, op 7 november 1832 in Kamp Oirschot de dagorder voor, dat op de Zuiderbegraafplaats in Groningen een monument onthuld was ter ere van Luitenant-Kolonel van Valkenburg .

De gebeurtenissen tijdens de jaren 1830-1839 en in het bijzonder de schermutselingen tijdens de Tiendaagse Veldtocht, blijken de harten van velen nog te raken. Geen wonder dat enkele heemkundeverenigingen het plan hebben opgevat om een nieuw herinneringsteken op te richten, zo mogelijk op de plaats waar het oorspronkelijke monumentje in Westelbeers heeft gestaan. Op zoek naar resten daarvan, is op diverse plaatsen gegraven maar niets gevonden. Ook kaarten en archiefstukken hebben geen uitsluitsel kunnen geven.

Op 30 april 2016 zal het gedenkteken worden onthuld, dicht bij het kapelletje, waar de Groningse Jagers hun hoogachting voor hun commandant, Coenraad van Valkenburg, hebben willen tonen.

Op een van de panelen op het monumentje staat de tekst:

De Groningse Vrijwillige Jagers hebben op deze plaats
in 1831 een ere-zuil opgericht
als herinnering aan hun gesneuvelde commandant
Coenraad van Valkenburg

In 2016 is dit monument in ere hersteld uit respect voor hem en voor allen die het leven lieten tijdens de Belgische Onafhankelijkheidsstrijd van 1830-1839

Jos van Gils
Heemkundekring 'Den Beerschen Aard'

Het Leidsche Jagercorps, door B.W.Wttewaall van Wickenburgh en P.W.Alstorpius
Leiden, 1881.

De Vrijwillige Jagercorpsen van 1830-1831, door P.H.Craandijk, in Eigen Haard, 1890
en 1891

Belgische Opstand en De Beerzen, , in De Berse, jaargang XXI, nr. 1, blz.17.

Belgische Opstand en De Beerzen, door Bart Beex, in De Heijmraeder, jaargang 15,
no. 4 2009

Archief Oost- West- en Middelbeers, Correspondentieboek, 1826-1833, doos 201,
Correspondentie Burgemeester, 1820-1832, doos 8; 1833-1845, doos 9

Correspondentieboek, 1825-1840, doos 205. 1833-1845, doos 206.

Dagorders en Legerberichten gedurende de Tiendaagschen veldtocht in 1831, door
J.P.Houtman, Utrecht, 1833.

Diverse dagbladen.

Werk in uitvoering I

Na de ontdekking, begin 2014, van de kaart van J.L.Kikkert, zoals aangegeven op bladzijde 11, met daarop de erezuil van de overleden Luitenant-Kolonel van Valkenburg werd door de CHI werkgroep het idee geopperd om de verdwenen erezuil in ere te herstellen.

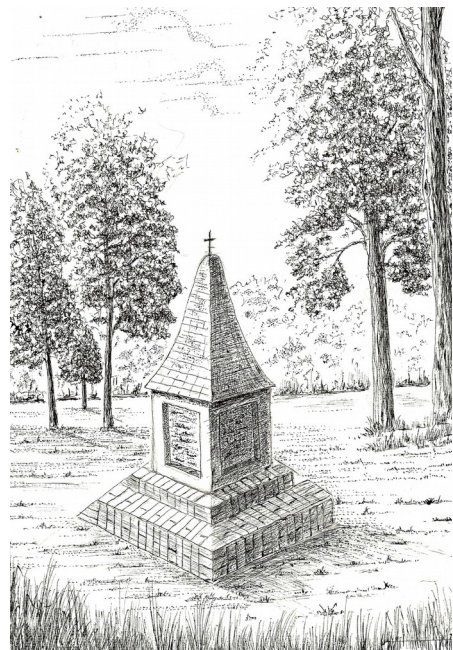
Na grondig bodemonderzoek en bestudering van diverse kaarten, door de werkgroep "Land", kwamen we erachter dat de juiste plaats precies midden op de Kapeldijk is. Het monumentje wordt nu geplaatst 20mtr. van de huidige plek nabij de Westelbeerse kapel.

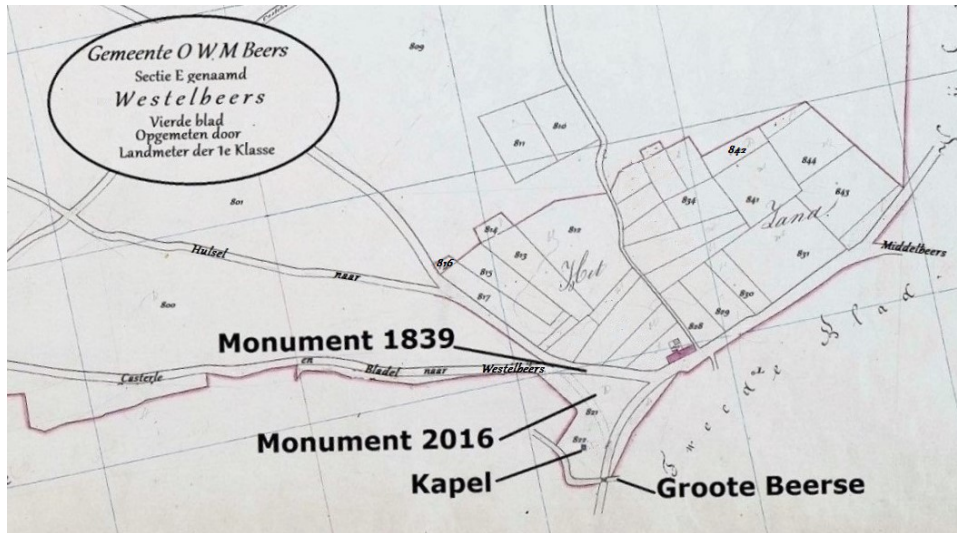
Bodemonderzoek februari en maart 2014

Plaatsen van de fundering 3 maart 2016

Monument 2016 getekend door M. v.d. Boomen

Stelwerk 8 maart 2016

De koffie

Werkzaamheden week 11 en 12 maart 2016

Jubileum Pastoor van de Sande

Nu een foto van het jubileum van pastoor van de Sande. Wie kan ons de namen geven van de bruidjes en de notabelen die achter de bruidjes staan.

Pastoor van de Sande (nr.24) werd geboren in Best op 31 mei 1888, werd priester gewijd 6 juni 1914, was kapelaan in Volkel tot 19 maart 1915, in Valkenswaard tot 23-5-1918, in Nijmegen, waar hij rector was in het St. Canisius-ziekenhuis tot 14 mei 1926. Hij werd, 7 augustus 1931, pastoor in de St. Andreaskerk te Oostelbeers. Na een kort ziekbed overleed hij op 19 november 1957 in Tilburg. Hij werd als pastoor opgevolgd door pastoor van de Wiel.

Uw reactie is zeer welkom op www.redactie@denbeerschenaard.nl telefoon 013-5141663.

In de vorige editie van "De Berse" plaatste wij een foto van de kinderen die in 1987 in Middelbeers hun eerste communie deden

Hiervan zijn alle namen bekend, dank zij Margje van Beers en Rob Timmermans.

Onze hartelijke dank hier voor.

DENKEND AAN BEERS

Bart Heffer
Geboren 28-04-1936 Middelbeers
Woont in Moergestel sinds 1963
Uit Beers vanaf 1955

VAN VISSSEN EN VOGELS

Ons huis in Oostelbeers had een vijver. En telefoon.
Er waren in mijn jeugd nog niet zo veel telefoonaansluitingen. Maar een veldwachter moest natuurlijk wel snel bereikbaar zijn. De overburen, meester van Gils, maakten daar ook gebruik van. Vooral zijn dochters, er waren er vijf, hadden nogal contacten hier en daar. Dan werd er hard op en neer naar de overkant van de weg gelopen.

Achter ons woonde de familie Dijkmans. Die moesten ook wel eens van over de heg geroepen worden. Annie wilden we wel eens foppen. Op ons roepen: "Er is telefoon!....", kwam zij meteen aangerend en nam verwachtingsvol de hoorn over. We hadden die echter met boenwas ingesmeerd.

Van de vijver hadden we ook veel plezier. Zwemmen in de zomer en schaatsen in de winter, als we de wandeling naar de gracht van de pastoor te ver vonden.
In onze vijver zaten ook allerlei vissen. Naast onze vijver, achter het oude schoolhuis, lag nog een vijver. Maar die van ons was niet zo diep. Bij een beetje warmte stierven daarom onze vissen wegens gebrek aan zuurstof, terwijl het in de andere vijver wemelde van de vis.
Op een dag kregen Wim Dijkmans en ik een goed idee. We slopen naar de

overvolle, achter de grote rododendron gelegen 'viskom'. We vingden behendig een paar vissen en gooiden die over het hek in onze eigen vijver. Na vele keren bleek onze vijver vol vis te zitten en die van de buurman was leeg.

Het vissen lag ons wel. Net zoals voor Stien Broeders en de mannen van Kolsters (bij de brug) was het leegscheppen van de kolken en wielen in de Beerze voor ons een echte sport. Voor elke wiel of kolk, (behalve bij Kroote-wiel, want daar moesten we zwemmen), werd een dam gelegd. Dan werd de kolk leeg geschept. Dat ging zo eerlijk dat ieder een vast aantal emmers water uit de kolk moest halen, ik geloof ieder 25 scheppen. De kolk was daarna zo goed als leeg en de vissen konden met de blote hand gepakt worden. Die werden dan eerlijk onder elkaar verdeeld.

Eens bleken er in de kolk een paar 'musters' te liggen en toen we die eruit haalden, bleek het daaronder te wemelen van de palingen. Een boer die ons bezig zag, had dat ook in de gaten, en verzekerde ons dat er zeker 'gin inne paoling' in zat. Maar zijn hoop om die, als wij waren vertrokken, eruit te hijsen was ijdel: onze emmers werden volgeladen met de gladde glibberige lekkernij. Ook vogels hadden onze aandacht. Op aanwijzing van vader werden kievitseieren gevonden. Eksternesten hoog in de toppen van de masten-

bomen, werden door ons geroofd. In de Ouwe Toren krioelden het van de kauwen. Een flinke uitdaging voor ons.

Op de eerste verdieping lag nog de oude, versleten en vermolmde zoldering. Dus gevaarlijk. Daarop te geraken was de eerste proef. En vervolgens om bij de nesten te komen die de vogels in allerlei gaten in de oude ruïne hadden gebouwd. Uit het bos werd een boom omgezaagd. De takken werden niet te dicht bij de stam afgehakt, zodat de stompen als traptreden gebruikt konden worden.

De kale boom, te lang om te dragen, werd op onze drie fietsen geladen en in een komische optocht naar de ouwe toren gereden. De boom werd binnen de toren rechtop gezet, en de kleinste onder ons, Cor van Gestel klom behendig naar boven. Boven begon het geplunder van de eieren en voor de allerhoogst gelegen nesten kwam een van ons al gauw bijstand verlenen.

Het aantal eieren dat door ons verzameld werd bereikte soms wel eens het ongelooflijke aantal van wel honderd eieren. Na de keuring of de eieren niet bevrucht waren, werd

alles weer eerlijk verdeeld. Blijf er na verdeling een over, dan werd er 'spierke' getrokken. In elk ei maakten we een gaatje en bliezen de dooier en het eiwit eruit. De lege doppen werden aan een draad geregen en opgehangen.

Later in het jaar gingen we op zoek naar jonge kauwen om die tam te maken, wat dikwijls verbluffend goed lukte.

Een tamme kauw was een leuk huisdier. Die van mij kon zelfs een beetje praten. Ik weet zeker dat hij altijd 'Bart' zei, vooral als ik hem te eten gaf.

Bij het oversteken van de weg, op zoek naar een plekje in de struiken rond Toontje Vennix-wei, werd een auto van 'De Snelle Bode' hem fataal.

O, wordt dit stukje te lang? Dan vertel ik de volgende keer wel over de gestolen konijntjes van Hendrik van Nunen, de misleiding van de Duitsers door onze pa, de tijdens de oorlog verongelukte vliegtuigen, en de kapotte schoenen van een gesneuvelde soldaat.

Bart Heeffe

*****

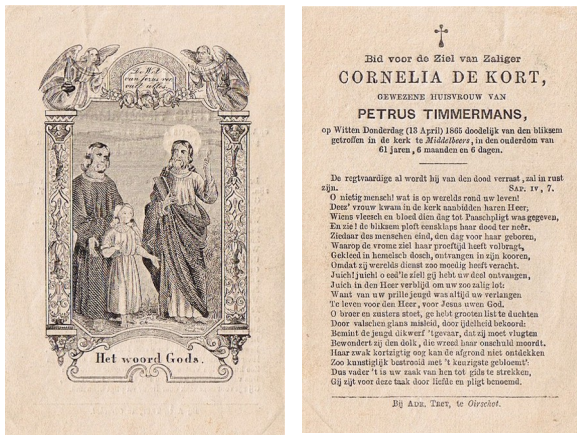
Bidprentjes

Het gebruik van devotieprentjes en bidprentjes die worden gedrukt naar aanleiding van het overlijden, vindt zijn oorsprong in de Noordelijke Nederlanden en dateert uit het midden van de zeventiende eeuw. Het communieprentje kwam pas in het eind van de negentiende eeuw, begin twintigste eeuw in zwang. Bidprentjes met daarop foto's van de overledenen ontstaat in de negentiende eeuw. Vooral in gegoede kringen werden van het bidprentje vaak twee versies gedrukt: een met de gebruikelijke religieuze afbeeldingen, en één met de foto, die werd uitgereikt aan naasten familieleden en goede bekenden.

Omdat bidprentjes, gedachtenisplaatjes en communieprentjes een belangrijke historische en genealogische waarde hebben, worden die zorgvuldig bewaard op onze "Schelft". Mocht u deze hebben en/of in de toekomst opruimen denk dan aan het archief van Den Beerschen Aard.

De Strijkster van Middelbeers

Volgens de overlevering vond het op witte donderdag 13 april 1865 om 16.00 uur plaats in Middelbeers. Meer specifiek in de parochiekerk van de H. Willibordus, anno 2016 "Het Oude Kerkje" geheten. Er trok een zwaar onweer over de regio en ook Middelbeers ontkwam er niet aan. In de kerk bevonden zich enkele vrouwen, waarvan er één dodelijk door de ingeslagen bliksem werd getroffen. Het betrof Cornelia de Kort, echtgenote van Petrus Timmermans.

Haar bidprentje is in het archief van de heemkundekring "Den Beerschen Aard" aanwezig.

Cornelia werd geboren in 1804 in Hilvarenbeek en was bij de blikseminslag op slag dood, 61 jaar oud.

Door de blikseminslag raakte de toren en het schip "aanmerkelijk beschadigd". Ook werd er een flinke boerin door de bliksem getroffen maar het frappante was dat zij geen letsel er van overhield maar wel een eigenaardige spanning in haar rechterarm. Het baarde veel opzien in het zo rustige dorp. De toenmalige pastoor Jacobus Aarts van Middelbeers had gehoord dat elektrische stroom genezend werkte bij reumatische aandoeningen en kreeg na lang praten de boerin zover dat ze de genezende kracht van haar "geladen arm" zou uitproberen op een persoon die last had van reumatiek. De "proef" had succes en dat werd, ondanks de beperkte communicatiemiddelen van destijds, wijd en zijd bekend. Vandaar

kwam al snel een toestroom van lijdens naar Middelbeers op gang. De bewuste boerin waar we het hier over hebben was Anna Maria van de Wetering, geboren op 22 december 1804 in Vessem. Ze woonde in de boerderij aan de Kuikseindseweg 25 te Middelbeers.

Dat was in vroegere tijden een herberg/café, genaamd "De Kruijk". Tot eind 60'er jaren van de vorige eeuw werd het pand bewoond door Nard Smits en daarna door Jan Klompers. De betreffende boerderij is in de 70'er jaren gesloopt en door nieuwbouw vervangen.

Ten tijde van de blikseminslag was Anna Maria weduwe van Paulus van der Hamsvoort, die geboren was op 8 mei 1785 en overleden op 27 februari 1850.

Door de grote klandizie deed Anna Maria goede zaken en dat riep de concurrentie op van een vrouw uit de buurt, die mogelijk als masseur optrad. Het volgende gedicht gaat daar over:

Maar Mieke in colère
Die sprak: Wat wilt gij, Sloor,
Wilt gij mij 't strijken leeren?
Ik heb 't van den Pastoor.
Die heeft mij bekend gemaakt:
"Wie van den bliksem is geraakt,
die kan genezen reumatiek
al door den electriek".
Daarom, vrienden komt bij mij,
hier is d'echte strijkerij,
hier is d'echte strij, de strijkerij.

Om deze reden moest de Sloor, een vrouw uit Hoogeloon, de vlag strijken en Anna Maria (Mieke in het gedicht) ging op dezelfde voet verder als voorheen verder met haar strijken.

Net als vandaag de dag het geval geweest zou zijn, was niet iedereen er dus van overtuigd dat de Beerse strijkster daadwerkelijk aan de basis van een genezing lag, ook al streek en kneep ze tot de "patiënt" bont en blauw zag, wat blijkt uit een volgende rijm:

Er kwamen er op krukken,
Al uit het Belgenland,
ze braken ze aan stukken.
maar tuimelden in 't zand.
"Och, me lieve Annemie,
al dat strijken helpt me nie".

Maar Anna Maria was niet zo snel bang, want volgens de slotregels van een volgend couplet luiden:

Daarom, vrienden, komt maar gauw,
'k Zal je strijken paars en blauw,
'k Zal je strijken, knijpen, strijken,
Knijpen, kom maar gauw.

Toch ook in tijd van nood probeert men echter alle mogelijkheden tot verlichting uit, soms tegen beter weten in.

In een krantenartikel van 28 mei 1865 is te lezen: *"Gister waren er meer dan 300 lijdens, waarvan natuurlijk het grootste gedeelte tot den volgenden dag moest overblijven, daar elk op zijn beurt, volgens een afgegeven nummer, geholpen wordt, terwijl er soms veel geld gegeven wordt om een vervroegd nummer te kunnen verkrijgen"*. Anna Maria kreeg de bijnaam *"Trieneke de Strijkster"*, aldus het artikel, dat ook nog vermeld dat lieden, die in *"onderscheidene"* jaren het bed niet hebben kunnen verlaten en op hun bed *"derwaarts"* gedragen moesten worden na een bezoek aan Anna Maria, te voet en zonder enige pijn de terugreis konden aanvaarden.

In een ander krantenartikel ook toevalligerwijs van 28 mei van dat jaar

is een soortelijk verhaal te lezen. Het verhaal doet de ronde dat van de bewuste arm een genezende kracht uit ging voor alle kwalen, blinden zouden weer kunnen zien en lammen konden hun krukken aan de wilgen hangen, alleen al door slechts de arm van de vrouw aan te raken. Duizenden en duizenden gaan er heen, zo staat in het artikel te lezen, om genezen te worden en dat het dorpje veel te klein is om alle vreemdelingen te bevatten en dat er een tekort is voor de stalling van de paarden.

"De vrouw met den wonderdadigen arm rekt niets voor genezing, doch men offert naar welgevallen; de vrouw is zeer afgemat van al dat strijken en wrijven van den vroege morgen tot den laten avond, zoodat men zeer bevreesd is, daar zij zelve nog zwak is, dat zij het met den dood zal moeten bekoopen".

De burgemeester ontvangt ook brieven over de wonderbaarlijke gebeurtenissen die zich in de Beerzen lijken af te spelen. Op 12 juni 1865 schrijft een hoopvolle brievenaander en vader van elf kinderen uit Wijk: *"Toen ik verleden week las toen zag ik dat er in Uwe gemeente eene vrouw door het onweer getroffen werd. De wonde hierdoor veroorzaakt wilde niet genezen, doch zoo iemand hare wonde aanraakte die ongesteld was terstond was genezen. Zoo dit waar is wees dan zoo goed en zend mij hierover eenige inlichting opdat ik ook in staat zoude zijn mijn zoon van zijne ziekte te doen genezen"*.

De Kuikseindseweg 25 waar Anna Maria v.d. Wetering haar "praktijk" had.

Burgemeester Egidius Smulders antwoordt op 13 juni 1865 voorzichtig: "..... dat er wel een vrouw is door het onweer is getroffen, maar daarom niet alle zieken mensen kan genezen. Wel heb ik menschen gesproken welke van jicht of kramp waren hersteld, doch door andere ziektes is bij haar geen baat te vinden.

Later heb ik horen zeggen dat genezing zelfs van jicht of kramp niet blijven voorduren.

In haast, UEd vriend E.Smulders".

Dat, zoals hierboven beschreven men bevreesd was dat Anna Maria "door al dat strijken en wrijven het met de dood moest bekopen" is wel meegevallen. Zij heeft nog meer dan 25 jaar geleefd met haar geladen arm en overleed op 10 februari 1891 te Middelbeers.

Ook het bidprentje van Anna Maria van de Wetering is in het bezit van de van de Heemkundekring Den Beerschen Aard. Hierop staat overigens dat ze geboren is in Oostelbeers, maar haar formele geboorteakte vermeldt dat ze in Vessem

is geboren. Dat houden we dus maar aan als waarheid. Op het prentje staat trouwens niets over haar strijkersgave.

Het verhaal van de strijkster werd in 1976 weer naar de voorgrond gehaald door de verkiezing van de naam voor de Beerzen in carnavalstijd: "Het Strijkersgat".

De bijbehorende carnavalskrant, uitgegeven door de gezamenlijke Beerse carnavalsverenigingen, kreeg de naam 't Strijkersgebooi.

Het kon eigenlijk niet uitblijven dat daarna een bijpassende lekkernij het licht zag: de Beerse Bakker produceert de Beerse Strijker in groot en klein formaat voor bij de koffie.

Werkgroep Land

Werk in uitvoering II

Zoals eerder gepubliceerd is in 2012 gestart met het terugplaatsen van de kunstwerken van Jo Gijsen die toen als waardeloos op de gemeentewerf lagen.

Ze zijn opgeknapt en hebben inmiddels een mooie plaats gekregen in Oost, West en Middelbeers. Dit project is op 11 augustus 2015 afgesloten, met het plaatsen van een informatieplaatje op het kunstwerk "De Stroom" op de hoek Putstraat en Hoogdijk, in aanwezigheid van de kunstenaar Jo Gijsen, wethouder Caspar van Hoek en de leden van de werkgroep Cultuur Historische Informatie (CHI).

Jo Gijsen is de Heemkundekring zeer erkentelijk en laat dat blijken door een groot kunstwerk te maken en te schenken. De CHI leden zijn op zoek gegaan naar een geschikte plek en vonden deze tussen de Neereindseweg en Baesterdijk. Dit gebied is onlangs in het nieuws gekomen omdat de Kleine Beerse daar is teruggebracht in zijn oorspronkelijke, meanderende, loop.

Woensdag 30 maart 2016 is de plek bekeken door Jo Gijsen, enkele leden van de CHI en Wim de Jong (Brabants Landschap) over de mogelijkheden. Dan kon Jo, als kunstenaar, hier inspiratie opdoen, voor een kunstwerk in combinatie met de natuur.

De verwachting is dat de plaatsing van het kunstwerk eind 2016 – begin 2017 zal worden gerealiseerd. Uiteraard houden wij u hiervan op de hoogte.

De nu nog "dode" steen, die door Jo Gijsen is uitgezocht en wordt bewerkt.

Het overloopgebied en het nieuwe meanderen van de Beerse aan de Baesterdijk

De Berse wordt mede mogelijk gemaakt door:

CENTRALE VERWARMING
GAS • DAKBEDEKKING

RIOLERING • WATER
SANITAIR • ZINKWERK

FRANK VAN ES
Installatiebedrijf
MIDDELBEERS

Hoogdijk 22B, 5091 CH Middelbeers - Tel. 013-5142873 - mobiel 06-21832285

De Cultuur **B**oerderij

Gerard en Berdie Pasmans 013 5142653
Voldijneweg 8 M 06 40409337
5091KK Westelbeers @ info@cultuurboerderij.nl
gemeente Oirschot www.cultuurboerderij.nl

van Gool Snij & Graveer Bedrijf

Metaal, Rvs, Kunststof, Glas, Spiegels, enz....

Neereindseweg 5
5091 RC Oostelbeers
Tel: 013-5141400
Mobiel: 06-15167028

www.vangooldecoratie.nl
E-mail: info@vangooldecoratie.nl
facebook.com/vangooldecoratie
twitter.com/vangooldeco

Cyaan
DRUKKERIJ

Voor al uw drukwerk!

Geboorte-, huwelijks-, kerst- en jubileumkrt.
briefpapier, enveloppen, visitekaartjes enz.
al uw print- en kopieerwerk

Oranjestraat 1A - 5091 BK Middelbeers
Tel. (013) 5142182 info@drukkerijcyaan.nl